

Роль української діаспори у формуванні соборно-цілісної ідентичності. Важливим педагогічним аспектом міжнародних мистецьких проєктів є активна участь української діаспори. Саме вона забезпечує міжпоколінню передачу культурних традицій, підтримує національну ідентичність у полікультурному середовищі та сприяє утвердженню образу України у світовому культурному просторі.

Участь представників діаспори в міжнародних мистецьких ініціативах формує розуміння соборності як духовної, культурної та ціннісної єдності українства, що виходить за межі територіальних кордонів. У педагогічному вимірі це сприяє вихованню особистості, здатної усвідомлювати власну національну приналежність і водночас бути відкритою до міжкультурного діалогу.

Отже, міжнародні мистецькі проєкти є важливим педагогічним ресурсом мистецької освіти, який поєднує освітні, виховні та культурно-дипломатичні функції. Вони сприяють професійному розвитку митців і педагогів, формуванню національної ідентичності та утвердженню ідеї соборності українства в умовах сучасних викликів.

У контексті педагогічної спадщини О.П. Рудницької міжнародні мистецькі проєкти постають як ефективний засіб виховання носіїв національної культури, здатних до активної участі у глобальному культурному процесі та відповідального ставлення до збереження культурних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Губерський Л. Мистецтво як педагогічний ресурс. Харків, 2018.
2. Дзюба І. Інтелектуальні проблеми української культури. Київ, 2010.
3. Попович М. Культурна комунікація та освіта. Львів, 2015.
4. Рудницька О. П. Педагогіка мистецької освіти. Київ, 2001.
5. Степаненко О. Українська діаспора та культурна дипломатія. Київ, 2021.

УДК 159.944.4:378.091.3

Володимир Піддячий, м. Київ

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ

Проблематика емоційної компетентності викладача закладу вищої освіти набула особливої актуальності в умовах неспровокованої війни Російської Федерації проти України, переведення навчання у дистанційний формат, зростання психологічного навантаження на учасників освітнього процесу. Для сучасного педагога важливими стають не лише професійні знання, а й здатність до усвідомлення, управління та конструктивного вираження емоцій, що безпосередньо впливає на якість викладання та комунікацію із суб'єктами професійної взаємодії (студентами, колегами тощо). Науковий інтерес до зазначеної проблеми зумовлений потребою комплексного розгляду структури емоційної компетентності викладача, визначення її функцій та можливостей розвитку в системі професійної підготовки. Дослідження базується на положеннях педагогічної психології,

теорії емоційного інтелекту та сучасних підходах до розвитку професійної компетентності викладача.

Емоційний інтелект «розглядається як здатність розуміти емоції, мотивацію та наміри особистості» [1, с. 80]. Питання емоційного інтелекту традиційно пов'язується з напрацюваннями П. Саловей та Д. Майером. Вони розглядали його як різновид соціального інтелекту. Емоційний інтелект передбачає здатність індивіда точно сприймати, інтерпретувати, оцінювати та регулювати власні емоції й емоції інших людей. Він виконує функцію підтримання процесів прийняття рішень, планування діяльності та міжособистісної взаємодії. Емоційний інтелект забезпечує оцінку та вираження емоцій, їх регуляцію та використання у мисленневих процесах [4, с. 188-211].

Українські дослідники (І. Зязюн, Л. Хомич, О. Лавріненко, О. Семенов, І. Бех та ін.) підкреслюють, що ефективне спілкування в освітньому процесі неможливе без сформованих емоційно-комунікативних умінь викладача, зокрема, здатності створювати позитивний психологічний клімат, адаптувати власний емоційний стан до наявних умов, передбачати емоційні реакції суб'єктів професійної взаємодії. У цьому контексті, заслуговує на увагу твердження, згідно з яким «сучасний освітній процес має бути єдиним, індивідуально-диференційованим, науковим, трудовим, політехнічним, естетичним, патріотичним із врахуванням законів виховання» [2, с. 94-119].

Успішність професійної діяльності у сфері освіти і науки значною мірою потребує глибокого розуміння емоційного виміру педагогічної взаємодії. В умовах культурного різноманіття та високих професійних вимог підтримання позитивних стосунків між викладачем і суб'єктами учня є складним, але критично важливим. Зважаючи на це емпатія, емоційний інтелект та емоційна компетентність становлять основу ефективної взаємодії.

У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження М. Трайкоу. Автор розглядає емпатію та емоційний інтелект як соціально сформовані компетентності, які потребують системної підтримки. М. Трайкоу закликає переорієнтовувати політику закладів освіти з карально-дисциплінарних практик на стратегії емоційно чутливої педагогіки, що особливо важливо в полікультурних навчальних середовищах [6].

Таким чином, емоційна компетентність постає як інтегроване утворення, що поєднує емоційне усвідомлення, саморегуляцію, емпатію та комунікативну гнучкість. У педагогічній науці емоційна компетентність викладача визначається як здатність розуміти власні емоції та емоції інших, управляти ними і застосовувати у професійній взаємодії для забезпечення конструктивного навчального середовища. У її структурі виокремлюють: емоційне усвідомлення (розпізнавання емоцій, рефлексія); емоційну регуляцію (контроль імпульсивних реакцій, стресостійкість); емоційну експресію (адекватне вираження емоцій); емпатію (розуміння емоційного стану іншої людини); соціально-комунікативні уміння (налагодження емоційно безпечної взаємодії) [3, с. 57-62].

До ключових функцій емоційної компетентності викладача можна віднести:

- керування емоційними реакціями в педагогічних ситуаціях;
- встановлення довірливих і партнерських стосунків;
- створення позитивної навчальної атмосфери;
- зниження ризику емоційного вигорання та стресових зривів;
- адекватна оцінка поведінки й емоційних станів інших [5].

У результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що професійний розвиток викладача закладу вищої освіти потребує посилення акценту на удосконалення емоційної компетентності через тренінги емоційної регуляції; розвиток емпатійно-комунікативних навичок; рефлексивні практики; формування культури наукового й педагогічного мовлення, що включає володіння прийомами конструктивного вербального впливу. Емоційна компетентність викладача є ключовим чинником ефективної педагогічної діяльності та важливим об'єктом міждисциплінарного наукового аналізу. Вона впливає на якість комунікації, продуктивність освітнього середовища, емоційне благополуччя учасників навчального процесу та стійкість педагога до професійних навантажень.

До подальших напрямів досліджень можна віднести: аналіз механізмів емоційної регуляції викладача; розгляд емоційної компетентності у системі педагогічної майстерності; вивчення впливу емоційної компетентності викладача на освітню взаємодію та результати навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Піддячий В.М. Розвиток гнучких навичок фахівців в умовах змін ринку праці. Молодь і ринок. 2022. №7–8(205–206). URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/266017>
2. Kalka, N. M., Fedyshyn, O. M., & Horyn, H. R. (2022). Empirical research of features of emotional competence of university teachers in the conditions of distance learning. *Social and Legal Studios*, 5(1), 57–62.
3. Salovey, P., & Mayer, J.D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 188–211. URL: https://center.uoregon.edu/StartingStrong/uploads/STARTINGSTRONG2016/HANDOUTS/KEY_46201/pub153_SaloveyMayerICP1990_OCR.pdf
4. Savina, E. (2025). Teacher emotional competence: A conceptual model. *Educational Psychology Review*. URL: <https://doi.org/10.1007/s10648-025-10018-2>
5. Traikou, M. (2024). Teachers' emotional and empathetic abilities in relation to adolescents' social and emotional characteristics and the importance of rapport with secondary students in a multicultural environment. *Open Access Library Journal*, 11(4), Article e12759. <https://doi.org/10.4236/oalib.1112759>